HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

9 iunie 2011 *

În cauza C-87/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale ordinario di Vicenza (Italia), prin decizia din 30 ianuarie 2010, primită de Curte la 15 februarie 2010, în procedura

Electrosteel Europe SA

împotriva

Edil Centro SpA,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul D. Šváby, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii E. Juhász (raportor) și T. von Danwitz, judecători,

* Limba de procedură: italiana.

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Edil Centro SpA, de R. Campese, avvocatessa;

— pentru Comisia Europeană, de domnii N. Bambara și M. Wilderspin, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 martie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74, denumit în continuare „regulamentul").

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Electrosteel Europe SA (denumită în continuare „Electrosteel"), cu sediul în Arles (Franța), pe de o parte, și Edil Centro SpA (denumită în continuare „Edil Centro"), cu sediul în Piovene Rocchette (Italia), pe de altă parte, având ca obiect executarea unui contract de vânzare de mărfuri.

Cadrul juridic

3 Articolul 2 alineatul (1) din regulament, care face parte din capitolul II secțiunea 1 din acesta, intitulată „Dispoziții generale", prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor statului membru în cauză."

4 Articolul 3 alineatul (1) din regulament, care figurează în aceeași secțiune 1, prevede:

„Persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru pot fi acționate în justiție în fața instanțelor unui alt stat membru numai în temeiul normelor enunțate în secțiunile 2-7 din prezentul capitol."

5 Potrivit dispozițiilor articolului 5 din regulament, care figurează în capitolul II secțiunea 2 din acesta, intitulată „Competențe speciale”:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

1. (a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată;

(b) în sensul aplicării prezentei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este:

— în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile;

— în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile.

(c) în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a);

[…]”

6 Articolul 23 alineatul (1) din regulament, care face parte din capitolul II secțiunea 7 din acesta, intitulată „Prorogare de competență", are următorul cuprins:

„Dacă prin convenția părților, dintre care una sau mai multe au domiciliul pe teritoriul unui stat membru, competența în soluționarea litigiului ce a survenit sau poate surveni în legătură cu un raport juridic determinat revine instanței sau instanțelor dintr-un stat membru, competența revine acelei instanțe sau instanțelor respective. Această competență este exclusivă, cu excepția unei convenții contrare a părților. Convenția atributivă de competență se încheie:

(a) în scris ori verbal cu confirmare scrisă sau

(b) într-o formă conformă cu obiceiurile statornicite între părți sau

(c) în comerțul internațional, într-o formă conformă cu uzanța cu care părțile sunt sau ar trebui să fie la curent și care, în cadrul acestui tip de comerț, este cunoscută pe larg și respectată cu regularitate de către părțile la contractele de tipul pe care îl implică domeniul comercial respectiv."

7 Articolul 60 alineatul (1) din regulament, care face parte din capitolul V, intitulat „Dispoziții generale", prevede:

„În sensul prezentului regulament, o societate sau altă persoană juridică are domiciliul în locul unde aceasta are:

(a) sediul statutar sau

(b) administrația centrală sau

(c) centrul de afaceri.”

Situația de fapt din acțiunea principală și întrebarea preliminară

8 Din dosarul prezentat Curții rezultă că Edil Centro, care este vânzătorul, și Electrosteel, mai precis cumpărătorul, au încheiat un contract de vânzare de mărfuri. În urma unui litigiu legat de executarea acestui contract, vânzătorul a depus la Tribunale ordinario di Vicenza o cerere prin care solicită ca cumpărătorul să fie somat să plătească suma de 36 588,26 euro ca preț al mărfurilor dobândite.

9 Prin actul de opoziție, cumpărătorul a invocat, cu titlu preliminar, incompetența instanței italiene sesizate, potrivit dispozițiilor regulamentului. În susținerea acestei opoziții, cumpărătorul a afirmat că sediul său se află în Franța și că, prin urmare, ar fi trebuit să fie acționat în justiție în fața unei instanțe din acest stat membru.

10 Dimpotrivă, Edil Centro susține că contractul, încheiat la propriul sediu, situat în Italia, conține clauza „Resa: Franco ns. [nostra] sede” („Remitere: franco sediul nostru”) privind locul de livrare al mărfii și că, în consecință, instanțele italiene au competență să judece litigiul.

11 Edil Centro se referă la clauzele adoptate de Camera Internațională de Comerț, al cărei sediu se află în Paris, numite „Incoterms” („international commercial terms”), în versiunea publicată în anul 2000 (denumite în continuare „Incoterms”), redactate

în limba engleză, care constituie limba oficială a acestora, și susține că clauza „Resa: Franco nostra sede" corespunde Incoterm „EXW" („Ex Works"), punctele A4 și B4 din acestea, care ar desemna locul de livrare a mărfurilor.

12 Aceste puncte din Incoterm „Ex Works" au următorul cuprins:

„A4 Delivery

„The seller must place the goods at the disposal of the buyer at the named place of delivery, not loaded on any collecting vehicle, on the date or within the period agreed or, if no such time is agreed, at the usual time for delivery of such goods. If no specific point has been agreed within the named place, and if there are several points available, the seller may select the point at the place of delivery which best suits his purpose.

B4 Taking delivery

The buyer must take delivery of the goods when they have been delivered in accordance with A4 […]"

13 Din dosar rezultă că marfa care face obiectul contractului în litigiu a fost livrată cumpărătorului de un transportator care a luat în primire această marfă în Italia, la sediul vânzătorului, și a livrat-o în Franța, la sediul cumpărătorului.

14 Instanța de trimitere arată că noțiunea „locul de executare" ca „loc […] de executare a obligației în cauză", potrivit articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din regulament, a condus la interpretări divergente în Italia, atât din partea instanțelor de fond, cât și a Corte suprema di cassazione.

15 Având în vedere aceste interpretări divergente, Tribunale ordinario di Vicenza a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 5 punctul 1 litera (b) din regulament […] și, în general, dreptul comunitar în temeiul căruia locul de executare a obligației este, în cazul vânzării de mărfuri, locul unde, pe baza contractului, acestea au fost sau ar fi trebuit să fie livrate trebuie interpretat în sensul că locul de livrare determinant pentru stabilirea instanței competente este locul de destinație finală a mărfurilor care fac obiectul contractului sau locul unde, în temeiul dreptului material aplicabil în speță, vânzătorul se achită de obligația de livrare care îi revine sau dispozițiile menționate mai sus trebuie interpretate în alt mod?"

Cu privire la întrebarea preliminară

16 Cu titlu preliminar, trebuie să se constate că Curtea, după formularea prezentei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare de către instanța de trimitere, a pronunțat Hotărârea din 25 februarie 2010, Car Trim (C-381/08, Rep., p. I-1255), în care a statuat, la punctul 2 din dispozitivul acestei hotărâri, că articolul 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din regulament trebuie interpretat în sensul că, în cazul vânzării la distanță, locul unde au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile în temeiul contractului trebuie determinat având în vedere dispozițiile acestui contract. Aceasta a

adăugat că, deși nu este posibilă determinarea locului de livrare în acest temei, fără referire la dreptul material aplicabil contractului, acest loc este cel al predării materiale a mărfurilor prin care cumpărătorul a dobândit sau ar fi trebuit să dobândească puterea de a dispune în mod efectiv de aceste mărfuri la destinația finală a operațiunii de vânzare.

17 Interpretarea pe care Curtea o dă dispoziției menționate în Hotărârea Car Trim, citată anterior, se poate transpune în acțiunea principală și oferă un răspuns aproape complet la întrebarea adresată de Tribunale ordinario di Vicenza.

18 Problema care rămâne totuși de clarificat este în ce mod trebuie interpretată sintagma „în temeiul contractului" utilizată la articolul 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din regulament, în special în ce măsură este posibil să se ia în considerare termenii și clauzele contractului care nu conțin o mențiune directă și explicită a unui loc de livrare în funție de care s-ar stabili tribunalul competent pentru a judeca litigii între părți.

19 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 23 din regulament, o convenție atributivă de competență poate fi încheiată nu numai în scris ori verbal cu confirmare scrisă, ci și într-o formă conformă cu obiceiurile statornicite între părți sau, în comerțul internațional, într-o formă conformă cu uzanța cu care părțile sunt sau ar trebui să fie la curent și care, în cadrul acestui tip de comerț, este cunoscută pe larg și respectată cu regularitate de către părțile la contractele de tipul pe care îl implică domeniul comercial respectiv.

20 Nu există vreun motiv pentru a considera că legiuitorul Uniunii ar fi intenționat să nu permită luarea în considerare a unor astfel de uzanțe comerciale în scopul interpretării altor dispoziții ale aceluiași regulament și în special pentru stabilirea instanței competente potrivit articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din acest regulament.

21 Uzanțele, în special dacă sunt grupate, detaliate și publicate de organizațiile profesionale recunoscute și sunt urmate în mare măsură în practică de operatorii economici, joacă un rol important în reglementarea nestatală a comerțului internațional. Uzanțele facilitează sarcinile acestora din urmă în redactarea contractului, întrucât, prin utilizarea unor clauze succinte și simple, pot stabili o mare parte a raporturilor lor comerciale. Incoterms elaborate de Camera Internațională de Comerț, care definesc și codifică conținutul anumitor termeni și al anumitor clauze utilizate în mod curent în comerțul internațional, se bucură de o recunoaștere și de o utilizare practică deosebit de extinsă.

22 Astfel, în cadrul examinării contractului, în vederea stabilirii locului de livrare în sensul articolului 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din regulament, instanța națională trebuie să ia în considerare toți termenii și toate clauzele relevante din acest contract, inclusiv, dacă este cazul, termenii și clauzele în general recunoscute și consacrate de uzanțele comerțului internațional, precum Incoterms, în măsura în care sunt de natură să permită identificarea, cu claritate, a acestui loc.

23 În cazul în care contractul în cauză conține astfel de termeni sau de clauze, se poate dovedi necesară examinarea aspectului dacă acestea sunt prevederi care numai stabilesc condițiile privind repartizarea riscurilor legate de transportul mărfurilor sau repartizarea costurilor între părțile contractante sau dacă acestea desemnează și locul de livrare a mărfurilor. În ceea ce privește Incoterm „Ex Works", care este invocată în cadrul litigiului din acțiunea principală, trebuie să se constate că, după cum a arătat avocatul general la punctul 40 din concluziile prezentate, această clauză cuprinde nu numai dispozițiile punctelor A5 și B5, intitulate „Transfer of risks", care vizează

transferul riscurilor, precum și pe cele ale punctelor A6 și B6, intitulate „Division of costs", care ar privi repartizarea costurilor, ci și, în mod distinct, dispozițiile punctelor A4 și B4, intitulate „Delivery" și, respectiv, „Taking delivery", care fac trimitere la același loc și permit astfel să se stabilească locul de livrare a mărfurilor.

24 În schimb, atunci când mărfurile care fac obiectul unui contract numai tranzitează teritoriul unui stat membru care este un terț atât în raport cu domiciliul părților, cât și cu locul de expediție și cu cel de destinație a mărfurilor, trebuie să se verifice în special dacă locul menționat în contract, situat pe teritoriul unui astfel de stat membru, este util numai pentru repartizarea costurilor și a riscurilor legate de transportul mărfurilor sau constituie și locul de livrare a acestora.

25 Este de competența instanței de trimitere să aprecieze dacă clauza „Resa: Franco [nostra] sede" inclusă în contract în acțiunea principală corespunde punctelor A4 și B4 din Incoterm „Ex Works" sau unei alte clauze ori unei alte uzanțe din cadrul comerțului și care este aptă să stabilească, în mod clar, fără a fi necesar să se recurgă la dreptul material aplicabil contractului, locul de livrare a mărfurilor conform acestui contract.

26 Având în vedere considerațiile de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din regulament trebuie interpretat în sensul că, în cazul vânzării la distanță, locul unde au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile în temeiul contractului trebuie determinat pe baza dispozițiilor acestui contract. Pentru a verifica dacă locul de livrare este determinat „în temeiul contractului", instanța națională sesizată trebuie să ia în considerare toți termenii și toate clauzele relevante din acest contract, inclusiv, dacă este cazul, termenii și clauzele în general recunoscute și consacrate de uzanțele comerțului internațional, precum Incoterms, elaborate de Camera Internațională de Comerț, în versiunea publicată în

anul 2000. Dacă nu este posibilă determinarea locului de livrare în acest temei, fără a apela la prevederile dreptului material aplicabil contractului, acest loc este cel al predării materiale a mărfurilor prin care cumpărătorul a dobândit sau ar fi trebuit să dobândească puterea de a dispune în mod efectiv de aceste mărfuri la destinația finală a operațiunii de vânzare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

27 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 5 punctul 1 litera (b) prima liniuță din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că, în cazul vânzării la distanță, locul unde au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile în temeiul contractului trebuie determinat pe baza dispozițiilor acestui contract.

Pentru a verifica dacă locul de livrare este determinat „în temeiul contractului", instanța națională sesizată trebuie să ia în considerare toți termenii și toate clauzele relevante din acest contract, inclusiv, dacă este cazul, termenii și clauzele în general recunoscute și consacrate de uzanțele comerțului internațional,

precum Incoterms („international commercial terms"), elaborate de Camera Internațională de Comerț, în versiunea publicată în anul 2000.

Dacă nu este posibilă determinarea locului de livrare în acest temei, fără a apela la prevederile dreptului material aplicabil contractului, acest loc este cel al predării materiale a mărfurilor prin care cumpărătorul a dobândit sau ar fi trebuit să dobândească puterea de a dispune în mod efectiv de aceste mărfuri la destinația finală a operațiunii de vânzare.

Semnături